

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-477-1-16>

**RAINS OF THE SHP CATEGORY (NATURAL PHENOMENA)
ON THE TERRITORY OF UKRAINE
DURING THE YEARS 2020–2022**

**ДОЩІ КАТЕГОРІЇ СГЯ (СТИХІЙНІ) НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
ПРОТЯГОМ 2020–2022 РОКІВ**

Pyasetska S. I.

*Candidate of Geographic Sciences,
Aerologist of the II category
at the aerology sector
of the meteorology department
Borys Sreznevsky Central Geophysical
Observatory
Kyiv, Ukraine*

Пясецька С. І.

*кандидат географічних наук,
аеролог II категорії сектору аерології
відділу метеорології
Центральна геофізична обсерваторія
імені Бориса Срезневського
м. Київ, Україна*

Дослідженнями випадання опадів, особливо небезпечних було присвячено чимало досліджень, які було виконано українськими вченими. Серед останніх фундаментальних кліматологічних робіт треба відмітити монографії «Клімат України», 2003 р. [1] та «Стихійні метеорологічні явища на території України за останнє двадцятиріччя (1986–2005 рр.)», 2006 р. [4]. Зважаючи на збільшення небезпечних явищ природного характеру, існує нагальна потреба у продовженні досліджень для з'ясування поточної динаміки таких випадків. Особливої уваги при цьому заслуговують випадки випадання дуже сильних дощів категорії НЯ (небезпечні, 15-49 мм/≤12 год) та СГЯ (стихійні), які відносяться до II (сильний дощ 30-49 мм/≤12 год) та III рівня безпеки (надзвичайний дощ ≥50/≤12 год) [3]. Для аналізу було залучено матеріали спостережень за такими дощами на метеорологічних станціях України протягом 2020–2022 років, які розміщено у відповідній таблиці матеріалів «Оглядів погоди та стихійних гідрометеорологічних явищ на території України протягом 2020–2022 років» який регулярно видається з 1952 року Українським гідрометцентром та Центральною геофізичною обсерваторією імені Бориса Срезневського, м. Київ.

Встановлено, у 2020 році випадків загалом дуже сильних дощів (≥30 мм/≤12 год) на території України було загалом 78. Вони спостерігались у місяці лише протягом теплого періоду року з травня по жовтень на території 14 областей: Чернігівської, Волинської, Київської, Львівської, Хмельницької, Полтавської, Харківської, Івано-Франківської, Дніпропетровської, Закарпатської, Чернівецької, Одеської та

Херсонської областей. По місяцях досліджуваного періоду найбільше таких випадків спостерігалось у червні – 25 (32,1%), вересні – 21 (26,9% та у липні – 13 (16,7%). Враховуючи розповсюдження по областях, треба відмітити, що найбільша кількість випадків із дуже сильними дощами притаманна була Івано-Франківській області, де загалом таких випадків виявилось 23 (29,5%) причому у червні їх було найбільше – 12, що становило 48,0 % від їх загальної кількості за червень. Також треба відмітити Закарпаття та Чернівецьчину, де таких дощів загалом відповідно було – 12 (15,4%) та 7 (9,0%). На решту областей припало від 1,3% (Чернігівщина) до 7,7 % (Київська, Львівська області) та 9,0% (Чернівецьчина).

На відміну від 2020 року у 2021 році дуже сильні дощі спостерігались майже протягом усього року, за виключенням березня, жовтня та листопада та на більшій частині території. Загалом таких випадків було 75 і вони мали місце у 18 областях: Сумській, Волинській, Житомирській, Київській, Львівській, Харківській, Черкаській, Вінницькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Чернівецькій, Одеській, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській. Здебільшого вони спостерігались у червні -14 (18,7%) та липні – 32 (42,7%). Враховуючи загальну кількість випадків дуже сильних дощів встановлено, що вони здебільшого спостерігались на Івано-Франківщині – 10 (13,3%), Донеччині – 8 (10,7%) та особливо на Закарпатті – 19 (25,3%). На решту областей припало відповідно від 1,3% до щонайбільше 6,7% (Запоріжжя), 8,0% (Львівщина), 10,7% (Донеччина). Найбільша повторюваність таких випадків з урахуванням місяців та окремих областей спостерігалась у липні на Івано-Франківщині та Закарпатті, відповідно по 18,8% від загалу цих випадків по Україні.

У 2022 році аналогічно до попереднього 2021 року склалась схожа ситуація із розподілом по місяцях випадків дуже сильних дощів. Такі дощі не спостерігались на території України у березні, квітні та листопаді. Загальна кількість таких випадків за 2022 рік становила 48 випадків, що менше ніж у попередні два роки, відповідно 78 та 75 випадків. Дуже сильні дощі спостерігались на території лише 10 областей на відміну від 2020 та 2021 років де їх було більше, а саме: Сумській, Львівській, Харківській, Тернопільській, Черкаській, Івано-Франківській, Дніпропетровській, Закарпатській, Чернівецькій та Запорізькій областях. Найбільша кількість таких дощів спостерігалась на Львівщині та Тернопільщині від 5 випадків (10,4%) до 12 (25,0%) на Івано-Франківщині та 17 (35,4%) на Закарпатті. На решту областей припало щонайменше 2,1% випадків від загалу (Харківщина, Черкащина, Чернівецьчина, Запоріжжя) до 6,3% (Сумщина). Стосовно окремих місяців року коли спостерігалось випадання дуже сильних дощів

можна сказати, що вони здебільшого спостерігались у вересні – 23 випадків (47,9%), на відміну від попереднього року, коли вони здебільшого спостерігались протягом липня, особливо у серпні. Зважаючи на кількість таких випадків у вересні можна сказати, що найбільший внесок мали Львівська область – 5 випадків (21,7%) та Івано-Франківська і Закарпатська області по 7 випадків кожна що становило відповідно 30,4%.

Окреме питання постає стосовно на яких саме станціях трапляється більше випадків дуже сильних дощів. Для цього було проаналізовано інформацію відносно окремих станцій на яких такі випадки спостерігались.

Встановлено, що у 2020 році частіше (більше 1 випадку) такі дощі частіше спостерігались у Піщаному, за даними метеостанції Тетерів (2 випадки, Київщина), Кам'янці-Подільському (4, Хмельниччина), Слобожанському (2, Харківщина), Чорткові (3, Тернопільщина), на Івано-Франківщині у Яремче (4), Пожежевській (8), Івано-Франківському (3), Долині (5), Коломиї (2), на Закарпатті у Рахові (4), Плаю (2), Міжгір'ї (2), на Чернівеччині у Селятині (2) та Новодністровську (2).

У 2021 році такі випадки дуже сильних дощів спостерігались у Дружбі (2, Сумщина), на Івано-Франківщині у Долині (3), Пожежевській (3), Івано-Франківську (3), на Донеччині у Волновасі (5), Маріуполі (2), на Закарпатті у Рахові (4), Плаю (3), Нижньому Студеному (4), Великому Березному (2), Міжгір'ї (3), на Одещині у Затишші (2), Одесі (2), у Запорізькій області у Запоріжжі (2).

У 2022 році випадків випадання дуже сильних дощів було значно менше ніж у попередні два роки. Найбільш часто вони спостерігались на Сумщині у Дружбі (2), на Львівщині у Дрогобичі (2) та Славському (2), на Тернопіллі у Бережанах (2) та Чорткові (3), на Івано-Франківщині у Долині (3), Івано-Франківську (2), Коломиї (2), Пожежевській (4), а також у Закарпатській області у Міжгір'ї (2), Рахові (2), Хусті (3), Плаю (3), Ужгороді (2).

Отже помічено, що протягом останніх двох років, імовірно внаслідок потепління клімату, дуже сильні дощі випадають в окремі місяці холодного періоду року – січні, лютому, березні та грудні. Особливо це стосується західних регіонів України, особливо Карпатського регіону. Основний внесок у кількість випадків дуже сильних дощів належить Івано-Франківській та Закарпатській областям, внесок інших областей значно менший. Аналізуючи кількість випадків таких дощів по окремих місяцях треба сказати, що здебільшого найбільший внесок у загальну кількість за рік має у 2020 році червень липень та вересень; у 2021 році червень, липень, серпень, а у 2022 році – вересень. Можна сказати, що певним чином за частотою прояву таких явищ виділяються метеорологічні станції на заході України – Яремче, Пожежевська,

Плай, Чортків, Івано-Франківськ, Долина, Міжгір'я, Хуст, Дрогобич, Славське. Серед інших станцій можна відмітити Кам'янець-Подільський, Волноваха, Слобожанське, Дружбу.

Література:

1. Клімат України / за ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. К. : Вид-во Раєвського, 2003. 343 с.
2. Керівний документ 52.3.2.03-13. Код для передавання штормових оповіщень про фактичні небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища (Код WFREP) Ч. I., Ч. II. Київ, 2013. 45 с.
3. Нормативний документ. Настанова з метеорологічного прогнозування. Український гідрометеорологічний центр. Київ, 2019. 35 с.
4. Стихійні метеорологічні явища на території України за останнє двадцятиріччя (1986–2005 рр.) / за ред. В. М. Ліпінського, В. І. Осадчого, В. М. Бабіченко. К. : Ніка-Центр, 2006. 312 с.